

To vše mu umožňuje zaujímat spolehlivá stanoviska k nim a nikde neopomene zdůraznit jejich pravděpodobné vědecké vysvětlení, pokud je už věda přinesla. Tak např. přiměje čtenáře, aby zauvažoval i nad možností, zda by Poltergeist někdy nemohl být vysvětlen jako projev studeného plazmatu.

Autor je pohotový publicista krátkých textů na aktuální témata „záhadologie“. Je možné, že – najde-li v sobě i fabulační schopnost, dočkáme se od něho jednou i čistě beletristické formy science fiction; při jeho znalostech bychom pak od něho mohli očekávat i knihy typu děl G. K. Chestertona.

J. Šmarda

* Karel Wágner: Poltergeist existuje!
Praha: Československý spisovatel,
s.r.o., 2011, 214 stran.

Jaroslav Vaculík: Nástin českých a slovenských přeshraničních migrací v mezi- válečném období*

Nejnovější publikace předního odborníka zabývajícího se dějinami Čechů a Slováků v zahraničí, profesora Masarykovy univerzity Jaroslava Vaculíka se zabývá sledováním přeshraničních migrací v období mezi dvěma světovými válkami. Monografie navazuje na předchozí autorovy práce, z nichž připomeňme zejména publikace České menšiny v Evropě a ve světě (2009) a Češi v cizině 1850–1938 (2009).

Pod pojem meziválečné přeshraniční migrace zahrnuje autor poválečnou repatriaci československých státních příslušníků, kteří se v důsledku první světové války ocitli za hranicemi pozdější ČSR, poválečnou reemigraci zahraničních krajanů, kteří se vystěhovali před válkou, a zejména československé vystěholectví 20. a 30. let.

Práce je rozdělena do čtyř základních kapitol. První se věnuje problematice repatriace a reemigrace zahraničních Čechů a Slováků po vzniku samostatného Československa. Autor poukazuje na potřebu rozlišování těchto dvou pojmů. Repatriace se týkala především českých a slovenských válečných zajatců, kteří se nacházeli především na území bývalého carského Ruska, vojáků československých legií a úředního personálu, který působil v ostatních zemích Rakouska-Uherska (tedy hlavně osob, které odešly dočasně v době války a nyní se vracely do svých domovů). Reemigrace se pak týká předválečných emigrantů a jejich potomků, kteří měli trvalé bydliště v cizině. O návrat do ČSR se zajímali nejen někdejší hospodářští vystěhovalci, ale i potomci náboženských exulantů z 18. století, kteří se nacházeli v pruském Polsku a Slezsku. Reemigrace byla vyvolána nadějí, že vytvořením samostatného státu se dostaví příznivé hospodářské poměry.

Druhá kapitola nastiňuje nové směry českého a slovenského vystěholectví ve sledovaném období. Na kontinentu převládalo vystěholectví do Francie, do zámoří po zavedení americké protiimigrační politiky pak hlavně do Kanady a Argentiny. Jako hlavní důvod vystěholectví uvádí autor nedostatek možností výdělků. V první polovině 20. let vystěholectví zachvacovalo ročně 30–40 tisíc osob. Za vystěhovalce byli považováni také sezónní zemědělní dělníci, kteří odcházeli zejména do Rakouska, Německa a Francie. K značnému poklesu vystěholectví došlo v důsledku světové hospodářské krize.

Nejrozsáhlejší část monografie je věnována popisu vystěholectví do jednotlivých států; jím se obírá třetí a čtvrtá kapitola. Třetí kapitola popisuje české a slovenské migrace do evropských států. Popisovány jsou jak migrace trvalé, tak sezonní. Nejoblíbenějším evropským cílem mi-

grantů z tehdejšího Československa byla Francie, kterou autor označuje jako hlavního odběratele přebytku zemědělského dělnictva. Dále se publikace věnuje migracím do Německa a Ruska (od roku 1922 SSSR). Všimá si všech problémů, které s sebou vystěhovalectví do těchto v této době politicky ne příliš klidných států přinášelo. Připomenuto je vystěhovalectví do Belgie.

Ve čtvrté kapitole probírá autor meziválečné české a slovenské vystěhovalectví do zámoří. Šlo o migrace do afrických států (Habeš, Jihoafrická unie, Alžírsko, Tunisko, Egypt; myšlenka vytvoření tzv. Nového Československa na Madagaskaru). Dále zde je věnována pozornost vystěhovalectví do Asie, kde malé počty krajanů působily v meziválečném období od Turecka na západě až po Mandžusko na východě. Stranou nezůstala krajanická migrace do Palestiny, Mandžuska, Číny, Mongolska, Britské Indie, Nizozemské východní Indie, do Austrálie a Oceánie (Nový Zéland, ostrovy Francouzské Oceánie). Velice oblíbenou vystěhovaleckou destinací byla Kanada, kam směřoval po zavedení kvotových zákonů v USA dvojnásobný počet vystěhovalců než do USA. Dalším oblíbenou zemí pro vystěhovalce z tehdejšího Československa se stala po omezení imigrace do USA Argentina. V knížce se pojednává také o vystěhovalectví do Brazílie, Bolívie, Ekvádoru, Guatemaly, Kuby, Mexika, Panamy a Uruguaye. Závěr kapitoly je věnován vystěhovalectví do USA.

Publikace přináší ucelený pohled na danou problematiku. Autor přitom vychází z podrobně zmapované pramenné základny a dobového tisku (včetně krajanického a periodik jednotlivých politických stran). Tyto prameny nechává autor s oblibou promluvit, čímž text obohacuje a zpestřuje o zajímavé osudy lidí, kteří hledali štěstí za hranicemi vlasti. Můžeme tak nahlédnout např. do korespondence a do

polemik, které se na téma vystěhovalectví vedly v dobovém tisku. Publikace nesleduje pouze počty migrantů a seznam cílových destinací, ale také motivy, které vedly vystěhovalce k opuštění země a problémy, které je v cílovém státě čekaly. Kniha přináší též informace o podmínkách vystěhovalectví, zákonech týkajících se vystěhovalectví, o institucích, organizacích (např. kolonizačních společnostech) a spolcích spojených s tímto fenoménem. U jednotlivých států jsou popisována místa, kde se migranti z ČSR usazovali, jejich každodenní život, zaměstnání, kterým se zde věnovali, ale i vzdělávání dětí. Publikace se dotýká rovněž takových témat, jako je doprava do daného státu, ubytování a stravování v dané destinaci či rodinný život. Pozornost je věnována také finančním prostředkům, které krajané potřebovali na cestu a na zřízení vlastní existence. Popisovány jsou i některé kolonizační projekty (uskutečněné i neuskutečněné, úspěšné i neúspěšné) a osudy některých jednotlivců. Připomenuty jsou rovněž důvody, které vystěhovalectví z ČSR omezovaly. Kniha je doplněna seznamem pramenů a literatury (včetně novin a časopisů), jmenným a místním rejstříkem a seznamem použitých zkratek.

Meziválečné období bylo bohaté na vlnu migrací. Jedni hledali lepší život návratem do nově vzniklého samostatného státu, jiní zase odchodem z něho. Některé vyháněla z domova bída, jiné vidina lehkého zbohatnutí. Anotovaná monografie přináší ucelený pohled na tuto problematiku. Stává se tak jistě dalším z cenných kamíneků mozaiky, jimiž autor přispěl ke zmapování migrace v našich dějinách a které mají v naší historiografii důležité místo.

M. Jireček

* Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta, Brno 2010, 115 s.